

Implicit Association Test: A New Measure for Attitudes And Social Cognition Applied to Minimal Group Situation

Thipnapa Huansuriya
Theeraporn Uwanno

ABSTRACT

The purposes of this research were twofold. One was to study the influence of minimal group situation on implicit and explicit measures of intergroup bias as well as the bias in judging the performance of ingroup and outgroup and the role of the persons' need for cognition in moderating such influence. Another purpose was to develop and test a Thai version of the "Implicit Association Test," (IAT) a new measure for attitudes and social cognition. Participants were 164 Chulalongkorn University undergraduate students who were classified as having high or low in need for cognition. Each participant went through a minimal group situation paradigm and took the IAT. Participants then rated their explicit attitude towards ingroup and outgroup, read and rated their attitude towards the essay which was believed that it was written either by one of their ingroup members or by one of the outgroup members.

The results are as follow:

1. When ingroup names were associated with pleasant attributes, both high and low need for cognition groups respond by pressing the button to categorize those words more quickly than when outgroup names were associated with pleasant attributes. The Implicit Association Test scores of high and low need for cognition groups show that they both have implicit intergroup bias.

2. Both high and low need for cognition groups rate their explicit attitudes towards their ingroup members more positively than towards the outgroup members. The explicit attitude scores of high and low need for cognition groups show that they both have explicit intergroup bias. But when examine their ratings in detail, there are differences in some attributes: low need for cognition persons judge that the essential

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด ◆

differences between ingroup and outgroup members are in the attributes that involve social interaction whereas high need for cognition not only rate such attributes differently but also stress the difference in the persons' cognitive abilities.

3. The explicit measure of intergroup bias of high need for cognition group does not correlate with the implicit measure of intergroup bias. Whereas the explicit measure of intergroup bias of low need for cognition group correlates with the implicit measure of intergroup bias.

4. For high need for cognition group, those who read ingroup's essay do not rate their attitude towards the essay differently from those who read outgroup's essay. Whereas for low need for cognition group, those who read ingroup's essay rate their attitude towards the essay more positively than those who read outgroup's essay. These results show that low need for cognition persons do have intergroup bias in the judgment of ingroup's and outgroup's performance, while high need for cognition persons do not.

การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติ และปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์กลุ่มที่มี องค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด*

ทิพย์นภา หวนสุริยา

ธีระพร อูวรรณโณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของสถานการณ์กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด ที่มีต่อความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยและโดยตรง ตลอดจนความลำเอียงในการตัดสินผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น และบทบาทของความต้องการทางปัญญาในการปรับแก้ความลำเอียงที่เกิดขึ้น และ 2) เพื่อพัฒนาและทดลองใช้การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดเจตคติวิธีใหม่ขึ้นใช้ในภาคภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 164 คน ที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วว่าเป็นผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำอย่างละครึ่ง ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนเข้าร่วมสถานการณ์กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด และทำแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย แล้วจึงให้ประเมินคุณลักษณะและเจตคติที่มีต่อคนทั้งสองกลุ่ม สุดท้ายผู้ร่วมการทดลองประมาณครึ่งหนึ่งได้อ่านและประเมินเรียงความที่ลงชื่อผู้เขียนซึ่งเป็นชื่อบุคคลในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก ในขณะที่อีกครึ่งหนึ่งได้อ่านเรียงความที่ลงชื่อผู้เขียนซึ่งเป็นชื่อบุคคลในกลุ่มอื่น

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าในรอบที่ชื่อบุคคลกลุ่มตนจับคู่กับคุณลักษณะทางบวกด้วยการกดปุ่มเพื่อจัดประเภทคำดังกล่าวได้เร็วกว่าในรอบที่ชื่อบุคคลในกลุ่มอื่นเชื่อมโยงกับคุณลักษณะทางบวก แสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีความลำเอียงโดยนัยเข้าข้างกลุ่มตนไม่แตกต่างกัน

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยาของผู้เขียนคนที่ 1 โดยมีผู้เขียนคนที่ 2 เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นงานที่ได้รับทุนสนับสนุนวิทยานิพนธ์จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาผ่านบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญหาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

2. ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำมีคะแนนเจตคติที่วัดโดยตรงต่อกลุ่มตนสูงกว่าต่อกลุ่มอื่น แสดงให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในการประเมิน พบว่าทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับคุณลักษณะบางด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำให้ความสำคัญกับคุณลักษณะที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันในกลุ่ม ส่วนผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง นอกจากคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านความสามารถทางปัญญาด้วย

3. ในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยไม่มีสหสัมพันธ์กับที่วัดโดยตรง ส่วนผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำคะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยมีสหสัมพันธ์กับที่วัดโดยตรง

4. ในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ผู้ที่รับรู้ว่าเป็นเรื่องความที่อ่านเป็นผลงานของคนในกลุ่มตนประเมินเรื่องความไม่แตกต่างจากผู้รับรู้ว่าเป็นเรื่องความที่ได้อ่านเป็นผลงานของคนในกลุ่มอื่น แต่ในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำที่รับรู้ว่าเป็นเรื่องความที่ได้อ่านเป็นผลงานของคนในกลุ่มตน ประเมินเจตคติต่อเรื่องความสูงกว่าผู้รับรู้ว่าเป็นผลงานของคนในกลุ่มอื่น แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำมีความลำเอียงในการตัดสินผลงานของกลุ่ม แต่ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงไม่มีความลำเอียง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเจตคติ (Attitude) และปัญญาทางสังคมต่าง ๆ (Social Cognition) โดยทั่วไปมักใช้วิธีวัดด้วยการรายงานตนเอง (self-report) โดยมีข้อสมมุติ (assumption) อยู่เบื้องหลังว่าคนที่รู้จักตัวเรามากที่สุดก็คือตัวเราเอง และตัวเราย่อมสามารถรายงานความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาได้ตามความเป็นจริง หรืออย่างน้อยก็แม่นยำกว่าวิธีอื่น ๆ

แต่เรารู้จักตัวเราเองดีที่สุด และรู้ตัวว่าเรากำลังมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรเสมอไปจริงหรือ?

นักจิตวิทยาสังคมกลุ่มหนึ่งไม่คิดเช่นนั้น พวกเขาเชื่อว่าคนเรายังมีปัญญาทางสังคมโดยนัย (Implicit Social Cognition) ซึ่งหมายถึงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและแอบแฝงอยู่โดยที่เราไม่รู้ตัว หรือไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่ามีความรู้สึกนึกคิดเช่นนั้น ปัญญาทางสังคมเหล่านี้จึงอาจส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเราโดยไม่รู้ตัว (Greenwald & Banaji, 1995)

ในเมื่อปัญญาทางสังคมโดยนัยนั้นเกิดขึ้นและแอบแฝงอยู่ในระดับที่เราไม่รู้ตัว วิธีวัดด้วยการรายงานตนเอง ซึ่งอาศัยการรายงานความรู้สึกนึกคิดออกมาในขณะที่รู้ตัว ก็ย่อมไม่สามารถตรวจพบปัญญาทางสังคมโดยนัยที่ซ่อนอยู่ได้

นอกจากนี้ แม้ผู้ถูกวัดจะรู้ว่าตนมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร แต่ก็อาจจงใจบิดเบือนคำตอบให้สอดคล้องกับความคาดหวังทางสังคม (Social Desirability) เพื่อให้ตนเองดูดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องที่มีความอ่อนไหวทางสังคม เช่น เจตคติต่อเชื้อชาติ และเพศ ในกรณีนี้วิธีวัดด้วยการให้รายงานตนเองจึงอาจจะไม่สามารถสะท้อนถึงปัญญาทางสังคมที่แท้จริงของบุคคลได้

นักจิตวิทยาสังคมกลุ่มหนึ่งจึงได้ริเริ่มพัฒนาเครื่องมือและวิธีการวัดปัญญาทางสังคมโดยนัยขึ้นมาเพื่อศึกษาปัญญาทางสังคมต่าง ๆ ในกรณีที่เชื่อว่าการใช้วิธีวัดด้วยการรายงานตนเองอาจมีปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย (Implicit Association Test) ซึ่งเป็นวิธีการวัดปัญญาทางสังคมโดยนัยวิธีหนึ่ง ที่พัฒนาขึ้นโดย Greenwald, McGhee, และ Schwartz (1998) มาใช้ในการศึกษาความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด (Minimal Group Situation) เพื่อทดสอบว่าวิธีการวัดดังกล่าวสามารถตรวจพบความลำเอียงแอบแฝงในสถานการณ์เช่นนี้ได้หรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดด้วยการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยมาเปรียบเทียบกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินคนในกลุ่ม และผลงานของคนในกลุ่ม ที่วัดด้วยวิธีการรายงานตนเองโดยตรงว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และยังพิจารณาเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาสูงกับต่ำอีกด้วย เพื่อศึกษาดูว่าคนสองกลุ่มนี้แสดงความลำเอียงออกมาแตกต่างกัน

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

หรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า การทำให้ผู้คนรู้ตัวหรือตระหนักถึงแนวโน้มที่ตนเองอาจมีความลำเอียงระหว่างกลุ่มนั้น เป็นก้าวแรกที่สำคัญหากเราต้องการแก้ไขความลำเอียงที่อาจเป็นต้นตอเล็ก ๆ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยก็น่าจะเป็นเครื่องมือใหม่ที่จะช่วยให้เราตระหนักถึงแนวโน้มความลำเอียงในใจเรา ที่เราเองอาจไม่เคยทราบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งในด้านการทำความเข้าใจและเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นปัญญาทางสังคมประเภทหนึ่ง และด้านการพัฒนาวิธีการวัดที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวด้วย

สำหรับการทำความเข้าใจและเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาอิทธิพลของกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดว่าจะก่อให้เกิดความลำเอียงระหว่างกลุ่ม ทั้งที่วัดโดยตรงด้วยการรายงานตนเอง และที่วัดโดยนัยด้วยการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ตลอดจนความลำเอียงในการประเมินผลงานของคนในกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่นขึ้นหรือไม่ นอกจากนี้ยังศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงกับต่ำด้วย ว่าในสถานการณ์ดังกล่าว คนที่ชอบการคิดพิจารณาน้อยต่างกันนั้น มีแนวโน้มที่จะลำเอียงเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

ส่วนในด้านการพัฒนาวิธีการวัดที่ใช้ในการศึกษาปัญญาทางสังคมโดยนัย ในที่นี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ว่าสามารถตรวจพบความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดได้หรือไม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิธีการและเครื่องมือวัดแบบใหม่นี้ในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในตอนนี ขอกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในงานวิจัย ตลอดจนเครื่องมือวัดที่นำมาใช้ ดังต่อไปนี้

ความลำเอียงระหว่างกลุ่ม

นักจิตวิทยาเชื่อว่า การจัดประเภทเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ช่วยเราในการจัดระบบ แยกแยะสิ่งต่างๆ ในโลกที่เราได้รับรู้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและการคิด ในทางจิตวิทยาสังคมนั้น การจัดประเภททางสังคมที่เป็นพื้นฐานที่สุดก็คือการแบ่งเป็นกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น นักจิตวิทยา

สังคมเชื่อว่าการแบ่งกลุ่มจัดประเภทนั่นเอง ที่เป็นสาเหตุพื้นฐานให้เกิดความลำเอียงระหว่างกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากหลักฐานงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่า บุคคลมักประเมินว่าคนกลุ่มตนเองมีลักษณะทางบวกมากกว่าคนกลุ่มอื่น ให้ความช่วยเหลือคนในกลุ่มตนเองมากกว่า และจัดสรรทรัพยากรหรือรางวัลให้คนในกลุ่มตนเองมากกว่ากลุ่มอื่น

ที่เกิดผลเช่นนี้ อาจอธิบายตามแนวทฤษฎีวิวัฒนาการ ดังที่ Krebs และ Denton (1997) กล่าวว่า กลไกทางจิตของมนุษย์มีวิวัฒนาการที่มีแนวโน้มจะเกิดความลำเอียงเข้าข้างกลุ่มตนเอง เพราะความลำเอียงเช่นนี้จะช่วยให้อยู่รอด ด้วยกลไกการตอบแทนซึ่งกันและกัน (reciprocity) นั่นคือ หากเราประเมินและปฏิบัติต่อคนในกลุ่มของเราดี ก็ย่อมได้รับการประเมินและปฏิบัติที่ดีจากเขาตอบกลับมา

นอกจากนี้ยังอาจอธิบายได้ด้วยทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory - Tajfel & Turner, 1986) และทฤษฎีการจัดประเภทตนเอง (Self-categorization Theory - Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987) ว่า การลำเอียงเข้าข้างกลุ่มของตนเองนั้น เป็นผลมาจากแรงจูงใจที่ต้องการมีอัตมโนทัศน์ (self-concept) ทางบวก หรือการเพิ่มความนับถือตนเอง (self-esteem) นั่นเอง เพราะตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า เมื่อเราเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หากกลุ่มของเราได้รับการประเมินในทางที่ดี เราย่อมรู้สึกดีตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุป ความลำเอียงระหว่างกลุ่มเป็นปัญหาทางสังคมประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการมีความเชื่อหรือภาพในความคิด (Stereotype) ว่าคนในกลุ่มตนเองมีคุณลักษณะทางบวกมากกว่าคนในกลุ่มอื่น การประเมินหรือการมีเจตคติ ต่อคนในกลุ่มตนเองดีกว่าคนในกลุ่มอื่น หรือการแสดงพฤติกรรมทางบวกต่อคนในกลุ่มตนเองมากกว่าต่อคนในกลุ่มอื่นก็ได้

ดังนั้น ในการวิจัยขั้นนี้ มีการให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินเจตคติต่อคน และผลงานของคนในกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น เมื่อก้าวถึงความลำเอียงระหว่างกลุ่ม จึงหมายถึงผลต่างระหว่างคะแนนเจตคติต่อคนหรือผลงานของคนในกลุ่มตนเองกับคะแนนเจตคติต่อคนหรือผลงานของคนในกลุ่มอื่นเสมอ ไม่ว่าจะเป็คะแนนจากการวัดโดยตรงด้วยการรายงานตนเอง หรือการวัดโดยนัยด้วยการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย

กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

ตามนิยามของ Tajfel, Billig, Bundy, และ Flament (1971) กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นโดยมีเพียงการรับรู้ว่ามีกรแบ่งกลุ่ม แต่มีองค์ประกอบของความเป็นกลุ่มน้อยมาก หรือแทบไม่มีเลย โดยมีลักษณะดังนี้ คือ 1) ไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแบบตัวต่อตัว 2) ไม่รู้จักตัวตนของคนในกลุ่มว่าเป็นใคร 3) ไม่มีความได้เปรียบเสียเปรียบในการ

◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และไม่มีเหตุผลเชิงตรรกะใด ๆ ที่จะมีเจตคติทางลบต่อกลุ่มอื่น

4) การตอบสนองหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกวัดต้องไม่เกี่ยวข้องกับผลได้ผลเสียส่วนบุคคลของบุคคลนั่นเอง

การวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในการทดลองของ Tajfel (1970) เขาบอกเด็กผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนว่า พวกเขาถูกจัดอยู่ในกลุ่มคนที่ประมาณจำนวนจุดซึ่งฉายให้ดูบนจอในตอนต้นของการทดลองมากกว่า หรือน้อยกว่าจำนวนจริง โดยเด็กแต่ละคนไม่ได้พบปะพูดคุย และไม่รู้ว่าคุณกลุ่มเดียวกันกับเขานั้นคือใครบ้าง หลังจากนั้นเมื่อให้เล่นเกมและแบ่งรางวัลจำนวนหนึ่งให้สมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มตนกับอีกคนหนึ่งจากกลุ่มอื่น ปรากฏว่าผู้ร่วมการทดลองมีแบบแผนการแบ่งรางวัลเข้าข้างคนที่รับรู้ว่าเป็นคนในกลุ่มตนอย่างเห็นได้ชัด

การวิจัยในทำนองเดียวกันที่ตามมาก็สนับสนุนว่า เพียงแค่รับรู้ว่ามี การแบ่งกลุ่มเท่านั้น คนเราก็แสดงความลำเอียงออกมาแล้ว โดยผู้ร่วมการทดลองมักประเมินคนที่รับรู้ว่าเป็นคนกลุ่มเดียวกับตนในทางที่ดีกว่า จัดสรรรางวัลหรือทรัพยากรให้มากกว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น?

คำอธิบายเรื่องกลไกการตอบแทนซึ่งกันและกัน ซึ่งให้คำอธิบายความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มครบถ้วนน่าจะนำมาใช้อธิบายการเกิดความลำเอียงระหว่างกลุ่มในกรณีกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดได้ แต่คำอธิบายของทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม และทฤษฎีการจัดประเภทตนเองนั้นถูกแย้งจากนักจิตวิทยาสังคมรุ่นใหม่ว่า ในสถานการณ์ที่แบ่งกลุ่มด้วยเกณฑ์ที่ไม่มีความหมาย ไม่สลักสำคัญอะไร จะทำให้ผู้ร่วมการทดลองรับเอาสมาชิกภาพของตนในกลุ่มนั้นมาเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมของตนอย่างเหนียวแน่นเพียงพอที่จะก่อเกิดแรงจูงใจให้ประเมินกลุ่มทางบวกเพื่อรับเอาความรู้สึกภูมิใจในกลุ่มมาเติมความนับถือตนเองได้จริงหรือ ?

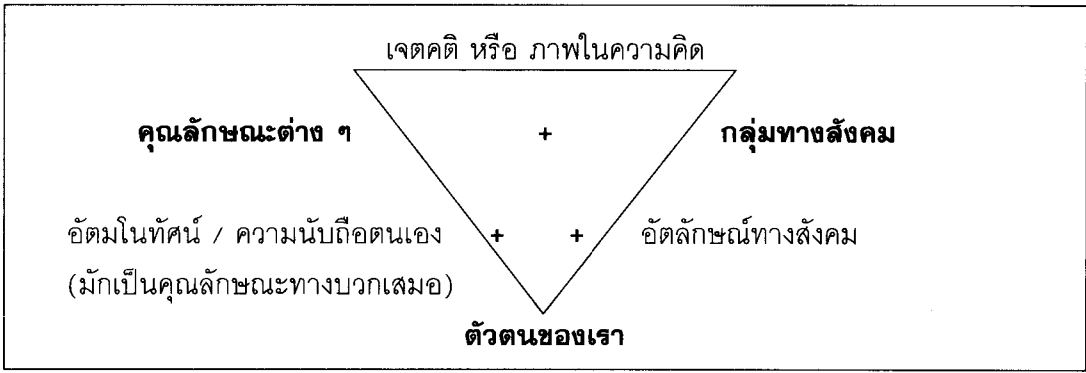
Cadinu และ Rothbart (1996) เสนอว่า อันที่จริงแล้ว การเกิดความลำเอียงเข้าข้างกลุ่มของตนกลับเป็นทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือ เมื่อบุคคลรับรู้ว่าคุณกลุ่มเข้ามามีความสัมพันธ์เป็นหน่วยเดียวกับตนเอง (unit relationship) แล้ว ภาพลักษณ์ทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเองก็จะแผ่ขยายไปยังกลุ่มนั้น ทำให้บุคคลพร้อมที่จะประเมินกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกในทางบวกตามประสบการณ์ทางบวกที่มีต่ออัตลักษณ์ของตนเองได้ทันที ซึ่งเรียกว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงกลุ่มเข้ากับตนเอง (self-anchoring process) คือการประเมินสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยใช้คุณลักษณะของตนเองเป็นฐาน และขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะประเมินกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตนในทางลบหรือด้อยกว่ากลุ่มของตนด้วยการจำแนกแยกแยะ หรือเปรียบเทียบ (differentiation process)

ไม่นานมานี้ ได้มีผู้เสนอทฤษฎีความสมดุลของอัตลักษณ์ (Balance Identity Theory - Greenwald, Banaji, Rudman, Farnham, Nosek & Mellott, 2002) ซึ่งมีหลักการ

ที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเกี่ยวโยงกลุ่มเข้ากับตนเอง โดยทฤษฎีดังกล่าวเสนอว่า เป็นไปได้ที่ เราจะแผ่ขยายการประเมินตนเองทางบวกไปยังกลุ่มที่เราเข้าเป็นสมาชิก เพื่อให้เกิดภาวะสมดุล ระหว่างตัวตนของเรา กลุ่มที่เราเป็นสมาชิก และคุณลักษณะของตัวเราและกลุ่ม ดังภาพที่ 1

ทั้งนี้ อัตมโนทัศน์และความนับถือตนเอง มักเป็นการเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ตนเอง กับมโนทัศน์คุณลักษณะทางบวกเสมอ เมื่อเราเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเราจึงเชื่อมโยงกลุ่มเข้ากับ ตัวเรา (อัตลักษณ์ทางสังคม) และเชื่อมโยงคุณลักษณะทางบวกของตัวเราเข้ากับกลุ่มด้วย (เจตคติ ต่อกลุ่มตน)

ภาพที่ 1 การเชื่อมโยงระหว่างตัวตน กลุ่มทางสังคม และคุณลักษณะต่าง ๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างสถานการณ์กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุดด้วยการนำชื่อบุคคล 8 ชื่อ ที่ผู้ร่วมการทดลองไม่รู้จักคุ้นเคยมาจับฉลากสุ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 ชื่อ และการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของผู้ร่วมการทดลองเกิดจากการจับฉลากของผู้ร่วมการทดลองเอง โดยไม่ได้เห็นหน้าหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มเลย หลังจากให้ผู้ร่วมการทดลองท่องจำชื่อคนทั้งสองกลุ่มเพื่อให้รับรู้ว่าจะเกิดกลุ่มตนและกลุ่มอื่นขึ้นแล้ว จากนั้นจึงวัดเจตคติ ต่อกลุ่มตนและกลุ่มอื่น ทั้งการวัดโดยตรงและโดยนัย

การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย

วิธีการวัดปัญญาทางสังคมโดยนัยที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Greenwald และคณะ (1998) และมีผู้นำไปใช้ศึกษาปัญญาทางสังคมโดยนัยหลายเรื่อง เช่น เจตคติต่อกลุ่มทางสังคมและพฤติกรรมต่าง ๆ อัตลักษณ์ทางสังคม ความนับถือตนเอง เป็นต้น (Greenwald และคณะ, 2002)

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

หลักการที่อยู่เบื้องหลังการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยก็คือ ความเชื่อที่ว่าความเร็วในการตอบสนองเมื่อให้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งเป็นที่หมายของเจตคติ หรือปัญญาทางสังคมอื่นๆ กับรูปภาพ หรือคำที่สื่อความหมายน่าพึงปรารถนาหรือไม่น่าพึงปรารถนาด้วยวิธีเดียวกัน เช่น กดตอบด้วยปุ่มเดียวกัน พุดตอบด้วยคำพุดเดียวกัน ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางและความเข้มข้นของการเชื่อมโยงที่หมายเข้ากับคุณลักษณะต่างๆ ซึ่งสามารถตีความออกมาเป็นเจตคติ ภาพในความคิด และปัญญาทางสังคมที่เรามีต่อสิ่งนั้นได้

สิ่งเร้าที่ใช้ในการทดสอบคือคำหรือรูปภาพ 2 ชุด ชุดหนึ่งคือที่หมายของปัญญาทางสังคม 2 ประเภทที่เราต้องการศึกษาเปรียบเทียบกัน เช่น การศึกษาเจตคติต่อเชื้อชาติไทยกับเชื้อชาติพม่า สิ่งเร้าที่สื่อความหมายถึงเชื้อชาติไทยอาจเป็นธงชาติไทย ชื่อคนไทย และสิ่งเร้าที่สื่อความหมายถึงเชื้อชาติพม่าอาจเป็นธงชาติพม่า ชื่อคนพม่า ส่วนสิ่งเร้าอีกชุดหนึ่งคือคำหรือรูปภาพที่สื่อความหมายน่าพึงปรารถนา เช่น ความสุข น่ารัก หรือสื่อความหมายไม่น่าพึงปรารถนา เช่น ความทุกข์ น่ากลัว

การทดสอบต้องทำในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถจับเวลาที่ใช้ในการตอบสนองทุกครั้งได้อย่างละเอียดในหน่วยมิลลิวินาที โดยในการทดสอบซึ่งมีหลายรอบ สิ่งเร้าต่างๆ จะปรากฏขึ้นบนจอคอมพิวเตอร์ที่ละภาพหรือทีละคำด้วยการสุ่มของโปรแกรม ผู้รับการทดสอบจะได้รับคำแนะนำวิธีตอบสนอง 2 วิธี เช่น ให้กดปุ่มด้วยมือซ้ายหรือขวา โดยในแต่ละรอบจะระบุว่าให้กดปุ่มด้วยมือซ้ายเมื่อเป็นสิ่งเร้าประเภทใด และกดปุ่มขวาเมื่อเป็นสิ่งเร้าประเภทใด ดังตัวอย่างขั้นตอนการทดลองในตารางที่ 1

ด้วยรูปแบบการทดสอบที่เป็นการเปรียบเทียบความเร็วในการตอบสนองระหว่างรอบที่ที่หมาย 2 ประเภทผลัดกันเชื่อมโยงเข้ากับคำหรือรูปภาพที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา การตีความคะแนน ซึ่งในที่นี้คือส่วนต่างของเวลาเฉลี่ยที่ใช้ระหว่างการทดลองรอบที่ 3 และ 5 จึงมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบว่าบุคคลมีเจตคติโดยนัยต่อที่หมายประเภทหนึ่งในทางบวกมากกว่าหรือน้อยกว่าอีกประเภทหนึ่งหรือไม่ เพียงใด เช่น หากใช้เวลาในรอบที่ 3 น้อยกว่า (ตอบสนองได้เร็วกว่า) แสดงว่าบุคคลนั้นมีการเชื่อมโยงเชื้อชาติไทยเข้ากับคำที่มีความหมายน่าพึงปรารถนามากกว่า ซึ่งตีความได้ว่าบุคคลมีเจตคติทางบวกต่อเชื้อชาติไทยมากกว่าเชื้อชาติพม่า

ตารางที่ 1 ตัวอย่างขั้นตอนการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่องเจตคติต่อเชื้อชาติไทยและพม่า

รอบ ที่	กตปุม D ด้วยมือซ้าย เมื่อเป็น		---	กตปุม K ด้วยมือขวา เมื่อเป็น	
	ประเภท	ตัวอย่างสิ่งเร้า		ประเภท	ตัวอย่างสิ่งเร้า
1	ไทย	รูปธงชาติไทย, สมศักดิ์	---	พม่า	รูปธงชาติพม่า, ถิ่นอุ
2	พืงปรารธนา	ความสุข, น่ารัก	---	ไม่พืงปรารธนา	ความทุกข์, นากลัว
3	ไทย หรือ พืงปรารธนา	สมศักดิ์, ความสุข	---	พม่า หรือ ไม่พืงปรารธนา	ถิ่นอุ, ความทุกข์
4	พม่า	รูปธงชาติพม่า, ถิ่นอุ	---	ไทย	รูปธงชาติไทย, สมศักดิ์
5	พม่า หรือ พืงปรารธนา	ถิ่นอุ, ความสุข	---	ไทย หรือ ไม่พืงปรารธนา	ความทุกข์, สมศักดิ์

ความต้องการทางปัญญาในบทบาทการปรับแก้ความลำเอียง

จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา นักจิตวิทยาจำนวนมากมองว่าความลำเอียงระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยที่เราไม่รู้ตัว และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ไม่อาจหลีกเลี่ยง แต่เราก็กอาจควบคุม แก้ไข หรือลดอิทธิพลไม่ให้ความลำเอียงนั้นมีผลต่อการตัดสินใจทางสังคมได้ โดยเข้าสู่กระบวนการคิดเพื่อฝึกการตอบสนองอย่างรู้ตัว คิดพิจารณาเนื้อหาหรือเรื่องราวที่แท้จริง โดยไม่ปล่อยให้สิ่งชี้แนะสายเปลือกอย่างความเป็นพวกพ้องมาชี้นำการตัดสินใจทางสังคม และพฤติกรรมทางสังคมที่มีต่อกลุ่มตนและกลุ่มอื่น (Devine & Monteith, 1999)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ความต้องการทางปัญญา ซึ่งหมายถึงแนวโน้มที่บุคคลจะชอบและทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด จะมีบทบาทในการแก้ไขความลำเอียงในระดับที่เป็นการประเมินหรือตัดสินใจอย่างรู้ตัวได้หรือไม่

ตามนิยามของ Cacioppo, Petty, Feinstein, และ Jarvis (1996) ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง คือผู้ที่มีแรงจูงใจตามธรรมชาติที่จะสืบค้น แสวงหา คิด และตอบสนองต่อข้อมูลที่ได้รับ เพื่อหาเหตุผลที่จะอธิบายสิ่งเร้า ความสัมพันธ์ และเหตุการณ์ในโลก ส่วนผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำ ซึ่งมีแรงจูงใจที่จะคิดน้อยกว่า มักพึ่งพาส่งชี้แนะภายนอก เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีชื่อเสียง สิ่งชี้แนะอย่างง่าย หรือการเปรียบเทียบทางสังคมในการอธิบายเหตุผลหรือจัดโครงสร้างประสบการณ์ที่ได้รับ

ด้วยลักษณะที่แตกต่างระหว่างผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า แม้ในระดับที่ไม่รู้ตัว คนทั้งสองกลุ่มจะมีความลำเอียงโดยนัยไม่แตกต่างกัน แต่ในระดับที่เป็นการประเมินหรือตัดสินใจด้วยการรายงานตนเองอย่างรู้ตัว คนสองกลุ่มนี้น่าจะมีการตอบสนองที่แสดงถึงความลำเอียงระหว่างกลุ่มไม่เท่ากัน โดยผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำอาจถูกความ

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

เป็นกลุ่มตน หรือกลุ่มอื่น ซึ่งเป็นสิ่งชี้แนะสายเปลือก มาชักนำให้ประเมินคนและผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่นซึ่งในที่นี้คือผลงานเรียงความอย่างลำเอียง ในขณะที่ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงซึ่งไม่ถูกชักนำด้วยทางสายเปลือกง่ายๆ น่าจะไม่แสดงความลำเอียง หรือหากลำเอียงบ้างก็น่าจะน้อยกว่าผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ

ในการวิจัยนี้ ได้คัดเลือกผู้ร่วมการทดลองที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำด้วยมาตรวัดความต้องการทางปัญญาดั้งภาษาไทย ซึ่งคณะของนพร คงเจริญ และวิม ดุลยากร (2535) ได้พัฒนาขึ้นตามแนวทางของ Cacioppo และ Petty (1982) ภายใต้คำแนะนำของรองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพร อูวรรณโณ

สมมุติฐานการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาสมมุติฐานการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

สมมุติฐานเกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัย ในรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อคนในกลุ่มตนกับคำที่มีความหมายทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน ผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำตอบสนองได้เร็วกว่ารอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อคนในกลุ่มอื่นกับคำที่มีความหมายทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน ซึ่งตีความได้ว่าทั้งสองกลุ่มมีเจตคติโดยนัยต่อกลุ่มตนสูงกว่ากลุ่มอื่น นั่นก็คือมีความลำเอียงระหว่างกลุ่มแบบที่วัดโดยนัยนั่นเอง

สมมุติฐานเกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง ผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำประเมินเจตคติที่วัดโดยตรงต่อกลุ่มตนสูงกว่าต่อกลุ่มอื่น ส่วนผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงประเมิน เจตคติต่อกลุ่มตนไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ซึ่งหมายความว่าผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำน่าจะแสดงความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง แต่ผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงน่าจะไม่แสดงความลำเอียงออกมา

สมมุติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยกับโดยตรง คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง น่าจะมีสหสัมพันธ์กันในกลุ่มผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำ แต่ไม่มีสหสัมพันธ์กันในผู้มีความต้องการทางปัญญาสูง

สมมุติฐานเกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินผลงานของคนในกลุ่ม ผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำที่รับรู้ว่าเป็นเรื่องความดีของคนกลุ่มตนให้คะแนนเรียงความสูงกว่าผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงที่อ่านเรียงความชิ้นเดียวกันแต่รับรู้ว่าเป็นของคนกลุ่มอื่น ส่วนในกลุ่ม

ผู้มีความต้องการทางปัญญาสูง ผู้ที่รับรู้ว่าเป็นของคณกลุ่มตน กับผู้ที่รับรู้ว่าเป็นของคณกลุ่มอื่นให้คะแนนเรียงความเรียงความขึ้นเดียวกันไม่แตกต่างกัน กล่าวโดยสรุปคือ ผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำมีความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น ในขณะที่ผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงไม่มีความลำเอียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 คือการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนความต้องการทางปัญญาอยู่ในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ซึ่งจะเป็นกลุ่มตัวอย่างในขั้นที่ 2 คือการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย และการวัดเจตคติโดยตรงต่อกลุ่ม และการประเมินผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ลงทะเบียนวิชาจิตวิทยาทั่วไป และมนุษยสัมพันธ์ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2547 โดยในการวิจัยขั้นที่ 1 มีนิสิตตอบมาตรวจวัดความต้องการทางปัญญา จำนวน 458 คน จากจำนวนนี้มีผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นผู้มีความต้องการทางปัญญาสูง และผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ และได้เข้าร่วมการทดลองขั้นที่ 2 จำนวนรวมทั้งสิ้น 185 คน หลังจบการทดลอง ผู้วิจัยคัดข้อมูลของหน่วยตัวอย่างที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วนออก จึงเหลือหน่วยตัวอย่างที่ให้ข้อมูลครบถ้วนสำหรับนำไปวิเคราะห์ผลได้ทั้งสิ้น 164 คน

ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยพร้อมกับผู้ช่วยวิจัยเข้าพบกลุ่มนิสิตที่กล่าวถึงข้างต้น เพื่อเก็บข้อมูลด้วยมาตรวัดความต้องการทางปัญญา โดยให้ผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลความต้องการทางปัญญาของกลุ่มตัวอย่างในขณะที่ผู้วิจัยเป็นผู้ขอชื่อ เบอร์โทรศัพท์ และเวลาว่างของนิสิต เพื่อใช้นัดหมายหน่วยตัวอย่างมาเข้าร่วมการทดลองอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยบอกว่าไม่เกี่ยวข้องกันกับการตอบมาตร และแจ้งว่าเป็นการวิจัยเรื่องความจำและการจัดประเภท ทั้งนี้เพื่ออำพรางวัตถุประสงค์ของการวิจัยไม่ให้ผู้ร่วมการทดลองรู้

เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำมาตรวัดความต้องการทางปัญญาแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดคนที่มีคะแนนความต้องการทางปัญญาสูง (เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 หรือสูงกว่า) และต่ำ (เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 หรือต่ำกว่า) เข้าร่วมการทดลองขั้นที่ 2 ต่อไป โดยผู้วิจัยใช้โทรศัพท์ติดต่อนัดเวลาตามที่นิสิตสะดวก

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

เมื่อผู้ร่วมการทดลองในขั้นที่ 2 มาถึงห้องทดลอง ผู้วิจัยอธิบายวิธีการทดลองให้ฟังดังนี้

“การทดลองนี้เป็นการทดลองเกี่ยวกับความจำและการจัดประเภท
คุณจะได้รับรายการคำ 2 ชุด ชุดแรกเป็นชื่อบุคคลที่คุณจะต้องจำ ชื่อเหล่านี้เป็น
ชื่อที่ผู้วิจัยสุ่มขึ้นมาจากชื่อนิสิตที่เคยมาร่วมการทดลองนี้แล้ว และผู้วิจัยจะนำชื่อ
ของคุณใส่ลงในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้วย โดยให้คุณเป็นผู้จับฉลาก”

ชื่อบุคคลที่ให้ผู้ร่วมการทดลองท่องจำแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ที่ให้ชื่อว่ากลุ่มแดงหรือเขียว
กลุ่มละ 4 ชื่อ รายชื่อเหล่านี้ได้คัดเลือกมาจากชื่อที่กลุ่มตัวอย่างในชั้นสร้างเครื่องมือไม่รู้ความหมาย
และมีคะแนนจากการประเมินระดับความชอบไม่ชอบต่อชื่อนั้น ๆ ในระดับกลาง ๆ รายชื่อดังกล่าว
พิมพ์อยู่บนกระดาษแข็งสีขาวขนาดเท่านามบัตร 8 แผ่น ด้านหนึ่งของแต่ละแผ่นพิมพ์ชื่อแผ่นละชื่อ
และอีกด้านหนึ่งพิมพ์ชื่อกกลุ่มแดงหรือเขียว ด้วยตัวอักษรสีดำ แบบ Cordia New ขนาด 48 points
ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองจับฉลากจากบัตรเปล่าที่มีชื่อกกลุ่มแดง หรือเขียวอยู่ด้านหลัง หากผู้ร่วม
การทดลองจับฉลากได้สีแดง สีแดงก็จะเป็นกลุ่มตน และสีเขียวก็จะเป็นกลุ่มอื่น โดยผู้วิจัยจัดให้มี
ผู้จับฉลากเข้ากลุ่มสีแดงและสีเขียวจำนวนเท่า ๆ กันด้วยการควบคุมบัตรชื่อกกลุ่มในซองที่ให้ผู้ร่วม
การทดลองจับฉลากให้เป็นสีแดงล้วนสำหรับผู้ร่วมการทดลองครั้งหนึ่ง และเป็นสีเขียวล้วนสำหรับผู้ร่วม
การทดลองอีกครึ่งหนึ่ง เมื่อจับฉลากแล้วให้ผู้ร่วมการทดลองเขียนชื่อจริงของตนลงใน
บัตรเปล่า 1 ใบ แล้วนำเข้าไปแทนบัตรรายชื่อใบใดใบหนึ่งในกลุ่มที่ผู้ร่วมการทดลองจับฉลากได้
และอธิบายต่อว่า

“ขอให้คุณจำรายชื่อทั้งหมดนี้ให้ได้ว่าในแต่ละกลุ่มมีชื่อคนชื่ออะไรบ้าง
โดยผู้วิจัยไม่กำหนดเวลา ให้คุณแจ้งผู้วิจัยเมื่อคุณมั่นใจว่าจำได้แล้ว

ส่วนรายการคำอีกชุดหนึ่งผู้วิจัยไม่ได้ให้คุณดู แต่คำเหล่านั้นเป็นคำที่มี
ความหมายในตัวเองซึ่งต้องการให้คุณจัดประเภทว่ามีความหมายทางบวกหรือ
ทางลบ

เมื่อคุณไปทดสอบในเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีหลายรอบ ในบางรอบจะ
ให้คุณจัดประเภทชื่อคนเพียงอย่างเดียว เมื่อเห็นชื่อบุคคลซึ่งจะปรากฏบนจอ
ทีละชื่อ ให้คุณกดตอบให้เร็วที่สุดว่าเป็นชื่อในกลุ่มสีเขียวหรือแดง บางรอบจะเป็น
คำที่ให้คุณตัดสินใจว่ามีความหมายทางบวกหรือทางลบ และบางรอบจะนำคำทั้ง
สองชุดมาผสมกัน หมายความว่า ในรอบนั้น คำที่ปรากฏขึ้นมาให้คุณจัดประเภท
อาจเป็นชื่อคน หรือคำที่ให้ตัดสินความหมายก็ได้”

คำชุดที่ 2 ที่ผู้วิจัยพูดถึงนั้น ก็คือคำคุณศัพท์บรรยายลักษณะบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างในชั้นสร้างเครื่องมือประเมินว่ามีความหมายทางบวกมากที่สุดและลบมากที่สุดอย่างละ 6 คำ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการจัดชุดสิ่งเร้าในแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่องความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

กลุ่ม แดง	กลุ่ม เขียว	คำคุณศัพท์ทางบวก	คำคุณศัพท์ทางลบ
1. พควัต	1. วุฒิภัทร	1. อบอุ่น	1. โง่
2. นิจันท์	2. อรภัทร	2. ฉลาด	2. ใจแคบ
3. ดิษกร	3. วรสิทธิ์	3. มีเหตุผล	3. เย่อหยิ่ง
4. คณิศ	4. สรกฤต	4. สดใส	4. หยาบคาย
		5. ชยัน	5. ซี้โมโห
		6. อ่อนโยน	6. น่าเกลียด

เมื่อผู้ร่วมการทดลองท่องจำชื่อจนมั่นใจว่าจำได้แล้ว ผู้วิจัยทดสอบก่อนที่จะให้ไปทำแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ด้วยการให้ผู้ร่วมการทดลองบอกชื่อคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น และสลับบัตร ระบายชื่อให้ผู้ร่วมการทดลองดูและให้ตอบว่าชื่อที่เห็นเป็นชื่อคนในกลุ่มใด

จากนั้นจึงเริ่มทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย โดยชุดคำสำหรับการทดสอบเป็นชุดคำที่ได้เค้าโครงมาจาก Greenwald (2003) แล้วนำมาดัดแปลงเป็นภาษาไทย ให้ทำงานในโปรแกรม Inquisit 2.0 ในเครื่องคอมพิวเตอร์ Notebook ตรา Toshiba รุ่น Satellite A10 Pentium 4M 1.8 GHz RAM 256 MB หน้าจอขนาด 14 นิ้ว โปรแกรมการทดสอบดังกล่าวบันทึกเวลาที่ผู้ร่วมการทดลองใช้ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทุกครั้งไว้เป็นมิลลิวินาที

ชุดคำที่ใช้ในการทดสอบประกอบด้วยชื่อบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 ชื่อ ที่ผู้ร่วมการทดลองได้ท่องจำและมีชื่อของผู้ร่วมการทดลองอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งด้วย และคำคุณศัพท์บรรยายลักษณะบุคคลที่มีความหมายทางบวกและทางลบอย่างละ 6 คำ ดังตัวอย่างการจัดชุดสิ่งเร้าในตารางที่ 2 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มรายชื่อทั้ง 8 ชื่อเข้ากลุ่มแดงและกลุ่มเขียวใหม่ทุกครั้ง ดังนั้นชุดรายชื่อคนทั้ง 2 กลุ่มที่ผู้ร่วมการทดลองแต่ละคนได้รับจึงไม่ซ้ำกันเลย

ในโปรแกรมทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัยมีคำชี้แจงบอกปุ่มบนแป้นคีย์บอร์ดที่ใช้กดตอบ ซึ่งผู้ร่วมการทดลองต้องกดปุ่มหนึ่งด้วยมือซ้าย และอีกปุ่มหนึ่งด้วยมือขวา โดยมีคำชี้แจงระบุไว้ในแต่ละรอบว่า ในรอบนั้นๆ ต้องการให้กดปุ่มไหนเมื่อเป็นคำประเภทใด ดังตัวอย่างขั้นตอนการทดลองในตารางที่ 3 และภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ของโปรแกรมทดสอบ ในภาพที่ 2

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
 กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 ตัวอย่างขั้นตอนการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่องความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

รอบที่	กตปุม D ด้วยมือซ้าย เมื่อเป็น		---	กตปุม K ด้วยมือขวา เมื่อเป็น	
	ประเภท	ตัวอย่างสิ่งเร้า		ประเภท	ตัวอย่างสิ่งเร้า
1	กลุ่มแดง	พศวัต, นิจันท์	---	กลุ่มเขียว	วุฒิกัทร, อรภัทร
2	คำทางบวก	อบอุ้น, ฉลาด	---	คำทางลบ	โง่, ใจแคบ
3 (ฝึกซ้อม)	กลุ่มแดง หรือ คำทางบวก	พศวัต, อบอุ้น	---	กลุ่มเขียว หรือ คำทางลบ	วุฒิกัทร, โง่
4 (ทดสอบจริง)	กลุ่มแดง หรือ คำทางบวก	นิจันท์, ฉลาด	---	กลุ่มเขียว หรือ คำทางลบ	อรภัทร, ใจแคบ
5	กลุ่มเขียว	วุฒิกัทร, อรภัทร	---	กลุ่มแดง	พศวัต, นิจันท์
6 (ฝึกซ้อม)	กลุ่มเขียว หรือ คำทางบวก	วุฒิกัทร, อบอุ้น	---	กลุ่มแดง หรือ คำทางลบ	พศวัต, โง่
7 (ทดสอบจริง)	กลุ่มเขียว หรือ คำทางบวก	อรภัทร, ฉลาด	---	กลุ่มแดง หรือ คำทางลบ	นิจันท์, ใจแคบ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจัดให้ผู้ร่วมการทดลองครั้งหนึ่งทำการทดสอบรอบที่ชื่อคนกลุ่มตนจับคู่กับคำคุณศัพท์ทางบวกก่อน และอีกครั้งหนึ่งทำการทดสอบในรอบที่กลุ่มอื่นจับคู่กับคำทางบวกก่อน ตัวอย่างเช่น หากผู้ร่วมการทดลองอยู่ในกลุ่มสีแดง สีแดงก็เป็นกลุ่มตน และสีเขียวเป็นกลุ่มอื่น ผู้ร่วมการทดลองที่อยู่กลุ่มสีแดง ครั้งหนึ่งได้ทำการทดสอบรอบที่กลุ่มตน คือสีแดงจับคู่กับคำคุณศัพท์ทางบวกก่อน นั่นคือรอบที่ 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 ตามลำดับ และผู้ร่วมการทดลองที่อยู่กลุ่มสีแดงอีกครั้งหนึ่งทำการทดสอบรอบที่กลุ่มตน คือสีแดง จับคู่กับคำทางลบก่อน ได้แก่รอบที่ 5 - 2 - 6 - 7 - 1 - 3 - 4 ตามลำดับ

ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองรอบที่ 1

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง กลุ่มแดง
พศวัต

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง กลุ่มแดง
วุฒิกัทร

ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองรอบที่ 2

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 คำทางบวก คำทางลบ
อบอุ่น

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 คำทางบวก คำทางลบ
โง่

ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองรอบที่ 3 และ 4

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง หรือ กลุ่มแดง หรือ
 คำทางบวก คำทางลบ
พศวัต

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง หรือ กลุ่มแดง หรือ
 คำทางบวก คำทางลบ
อบอุ่น

ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองรอบที่ 5

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง กลุ่มแดง
พศวัต

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง กลุ่มแดง
วุฒิกัทร

ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์ในการทดลองรอบที่ 6 และ 7

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง หรือ กลุ่มแดง หรือ
 คำทางบวก คำทางลบ
พศวัต

กด “D” เมื่อเป็น กด “K” เมื่อเป็น
 กลุ่มแดง หรือ กลุ่มแดง หรือ
 คำทางบวก คำทางลบ
อบอุ่น

ภาพที่ 2 ภาพจำลองหน้าจอคอมพิวเตอร์แสดงตัวอย่างขั้นตอนในการทดลองจริงของโปรแกรมทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย เรื่องความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

หลังจากจบการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมการทดลองตอบมาตราวัดเจตคติโดยตรงต่อกลุ่มแดงและเขียว ซึ่งเป็นแบบฟอร์มในโปรแกรม Microsoft Access 2000 มี 2 ตอน ตอนที่ 1 ถามถึงความรู้สึกที่มีต่อกลุ่มสีแดง และตอนที่ 2 ถามถึงความรู้สึกที่มีต่อกลุ่มสีเขียว ในแต่ละตอนมีมาตรา 2 ชนิด คือ มาตราคล้ายมาตรารวมการประมาณค่า ประกอบด้วยคำคุณศัพท์ชุดเดียวกับที่ใช้ในแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินคนในกลุ่มแดงหรือเขียวโดยใช้เมาส์คลิกเลือกคำตอบบนมาตราที่มีค่า 7 จุด ตั้งแต่ 1 คือ มีลักษณะเช่นนั้นน้อยที่สุด จนถึง 7 คือมีลักษณะเช่นนั้นมากที่สุด และมาตราวัดระดับความรู้สึก ให้ผู้ร่วมการทดลองประเมินความรู้สึกโดยรวมที่มีต่อคนในกลุ่มแดงหรือเขียว โดยใช้เมาส์คลิกและลากแถบเลื่อนไปบนมาตราที่มีค่าตั้งแต่ 0 คือ ไม่ชอบอย่างมาก ถึง 100 คือ ชอบอย่างมาก

เมื่อผู้ร่วมการทดลองตอบมาตราวัดเจตคติโดยตรงเสร็จแล้ว ผู้วิจัยมอบของที่ระลึกและขอบคุณ จากนั้นได้ขอความร่วมมือให้ช่วยประเมินเรียงความชิ้นหนึ่ง โดยบอกว่าเป็นแบบสอบถามในการวิจัยของเพื่อนคนหนึ่งของผู้วิจัย ซึ่งทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสาร

ผู้วิจัยสุ่มหยิบเรียงความเรื่อง “เรื่องราวของหิ่งห้อย” พร้อมมาตราวัดเจตคติต่อเรียงความ ให้ผู้ร่วมการทดลอง เรียงความดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเขียนขึ้นเองจากข้อมูลที่ได้จากวารสารโลกสีเขียว ฉบับเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2540 แต่บอกกับผู้ร่วมการทดลองว่าเป็นผลงานการเขียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื้อหาของเรียงความให้ข้อมูลที่เป็ข้อเท็จจริงเท่านั้น ไม่สอดแทรกความคิดเห็นใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลแทรกซ้อนจากการที่ความคิดเห็นนั้นอาจไปขัดกับเจตคติเดิมของผู้ร่วมการทดลอง ซึ่งอาจจะทำให้มีผลรบกวนอิทธิพลของตัวแปรที่ต้องการศึกษา

เรียงความที่ผู้ร่วมการทดลองครั้งหนึ่งได้รับนั้น มีชื่อผู้เขียนตรงกับชื่อบุคคลชื่อใดชื่อหนึ่งจาก 3 ชื่อ ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ผู้ร่วมการทดลองเป็นสมาชิก (ในเงื่อนไขที่ให้อ่านเรียงความของคนกลุ่มตน) ในขณะที่ผู้ร่วมการทดลองอีกครั้งหนึ่งได้รับเรียงความชิ้นเดียวกัน แต่พิมพ์ชื่อคนเขียนตรงกับชื่อคนชื่อใดชื่อหนึ่งจาก 4 ชื่อ ในกลุ่มที่ผู้ร่วมการทดลองไม่ได้เป็นสมาชิก (ในเงื่อนไขที่ให้อ่านเรียงความของคนกลุ่มอื่น)

จากนั้นให้ประเมินเรียงความบนมาตราวัดเจตคติต่อเรียงความ ซึ่งประกอบด้วยมาตราคล้ายมาตรารวมการประมาณค่าที่มีคำคุณศัพท์ที่ใช้บรรยายคุณลักษณะทางบวกและทางลบของบทความหรืองานเขียนจำนวน 18 คำ ให้ประเมินบนมาตราที่มีค่าตั้งแต่ 1 คือมีลักษณะเช่นนั้นน้อยที่สุด จนถึง 7 คือมีลักษณะเช่นนั้นมากที่สุด และมีมาตราวัดระดับความรู้สึก มีค่าตั้งแต่ -50 คือไม่ชอบเรียงความที่ได้อ่านอย่างยิ่ง ไล่ไปจนถึงเฉยๆ ที่ค่า 0 และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไปจน +50 คือชอบเรียงความที่ได้อ่านอย่างยิ่ง

เมื่อผู้ร่วมการทดลองประเมินเรียงความเสร็จแล้ว ผู้วิจัยเปิดเผยวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการวิจัย และขอบคุณผู้ร่วมการทดลองอีกครั้ง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS 10.0 for Windows ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดด้วยการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย

ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติที่แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (dependent group *t*-test) วิเคราะห์ความแตกต่างของเวลาที่กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาสูงหรือต่ำใช้ตอบสนองในการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ระหว่างรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลในกลุ่มตนและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน กับรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลในกลุ่มอื่นและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน ซึ่งเป็นตัวแปรภายในบุคคล (within subject) ว่ารอบใดใช้เวลาน้อยกว่า

ผลปรากฏว่า ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำสามารถตอบสนองในรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลในกลุ่มตนและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกันได้เร็วกว่ารอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลในกลุ่มอื่นและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($M = 886.91, SD = 203.64$ vs $M = 768.24, SD = 198.34, t = 5.97, p < .0005$) เช่นเดียวกับผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ($M = 922.25, SD = 221.73$ vs $M = 779.35, SD = 173.24, t = 6.75, p < .0005$) ซึ่งตีความได้ว่าทั้งสองกลุ่มมีเจตคติโดยนัยต่อกลุ่มตนสูงกว่าต่อกลุ่มอื่น ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

จากนั้นได้ใช้ค่าสถิติที่แบบกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (independent groups *t*-test) วิเคราะห์ตัวแปรระหว่างบุคคล (between subject) ได้แก่ ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัย ซึ่งก็คือผลต่างระหว่างเวลาที่ใช้ในรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลกลุ่มตนและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน กับรอบที่ให้ตอบสนองต่อชื่อบุคคลกลุ่มอื่นและคำทางบวกด้วยการกดปุ่มเดียวกัน ของผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำเปรียบเทียบกับผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ผลปรากฏว่า ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ ($M = 118.67, SD = 178.93$) และสูง ($M = 142.90, SD = 193.02$) แสดงความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยออกมาไม่แตกต่างกัน ($t = -0.83, p = .20$)

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนเจตคติต่อกลุ่ม และ ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัย ของผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ

		คะแนนเจตคติต่อกลุ่มที่วัดโดยนัย					ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัย			
NFC	<i>n</i>	เวลาเฉลี่ยที่ใช้ในรอบที่	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ต่ำ	81	กลุ่มอื่น + คำทางบวก	886.91	203.64	5.97	< .0005	118.67	178.93		
		กลุ่มตน + คำทางบวก	768.24	198.34						
สูง	83	กลุ่มอื่น + คำทางบวก	922.25	221.73	6.75	< .0005	142.90	193.02		
		กลุ่มตน + คำทางบวก	779.35	173.24						

หมายเหตุ NFC คือ กลุ่มจำแนกตามความต้องการทางปัญญา

ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงด้วยการรายงานตนเอง

ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติที่แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเจตคติต่อกลุ่มตนและกลุ่มอื่นที่วัดโดยตรง ซึ่งเป็นตัวแปรภายในบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำและสูง พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาดำ มีคะแนนเจตคติต่อกลุ่มตนสูงกว่าต่อกลุ่มอื่น ทั้งจากมาตรคัลลายมาตรรวมการประมาณค่า ($M = 57.90, SD = 10.85$ vs $M = 54.52, SD = 10.79, t = 1.81, p < .05$) และมาตรวัดระดับความรู้สึก ($M = 65.73, SD = 15.53$ vs $M = 55.53, SD = 14.21, t = 4.32, p < .0005$) เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ซึ่งมีคะแนนเจตคติต่อกลุ่มตนสูงกว่าต่อกลุ่มอื่น ทั้งจากมาตรคัลลายมาตรรวมการประมาณค่า ($M = 57.78, SD = 12.01$ vs $M = 53.99, SD = 12.33, t = 1.81, p < .05$) และมาตรวัดระดับความรู้สึก ($M = 64.27, SD = 18.18$ vs $M = 55.88, SD = 16.26, t = 2.85, p < .005$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

จากนั้นได้วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาดำกับสูง ซึ่งเป็นตัวแปรระหว่างบุคคล โดยใช้ค่าสถิติที่แบบกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งในมาตรคัลลายมาตรรวมการประมาณค่า ($M = 3.38, SD = 16.78$ vs $M = 3.80, SD = 19.03, t = -0.15, p = .44$) และมาตรวัดระดับความรู้สึก ($M = 10.20, SD = 21.26$ vs $M = 8.39, SD = 26.80, t = 0.48, p = .32$)

ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้จึงปฏิเสธสมมุติฐานของผู้วิจัยที่ว่า ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงไม่น่าจะมีความลำเอียงระหว่างกลุ่ม หรือหากมีความลำเอียงก็น่าจะน้อยกว่าผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาดำ เพราะทั้งสองกลุ่มล้วนแต่แสดงความลำเอียงที่วัดโดยตรงออกมาไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนนเจตคติต่อกลุ่ม และ ความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง ของผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ

ชนิดของมาตร	NFC	n	เจตคติที่วัดโดยตรง				ความลำเอียงระหว่างกลุ่ม				
			M	SD	t	p	M	SD	t	p	
มาตรรวมการ ประมาณค่า	ต่ำ	81	กลุ่มตน	57.90	10.85	1.81	< .05	3.38	16.78	-0.15	.44
			กลุ่มอื่น	54.52	10.79						
	สูง	83	กลุ่มตน	57.78	12.01	1.81	< .05	3.80	19.09		
			กลุ่มอื่น	53.99	12.33						
มาตรวัดระดับ ความรู้สึกรู้สึก	ต่ำ	81	กลุ่มตน	65.73	15.53	4.32	< .0005	10.20	21.26	0.48	.32
			กลุ่มอื่น	55.53	14.21						
	สูง	83	กลุ่มตน	64.27	18.18	2.85	< .005	8.39	26.80		
			กลุ่มอื่น	55.88	16.26						

หมายเหตุ NFC คือ กลุ่มจำแนกตามความต้องการทางปัญญา

อย่างไรก็ตาม แม้กลุ่มผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำและสูงจะมีความลำเอียงระหว่างกลุ่มเหมือนกัน แต่เหตุผลที่ลำเอียงอาจต่างกัน เพราะเมื่อผู้วิจัยนำข้อกระทงในมาตรคล้ายมาตรรวมการประมาณค่าไปแยกวิเคราะห์รายข้อ พบว่ากลุ่มผู้มีความต้องการทางปัญญาต่ำประเมินว่าคนในกลุ่มตนมีลักษณะอบอุ่น อ่อนโยน และสติเสามากกว่า และมีลักษณะเยอหยิ่งหยาบคาย และใจแคบน้อยกว่าคนในกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงประเมินว่าคนในกลุ่มตนมีลักษณะใจแคบน้อยกว่า และฉลาดมากกว่าคนในกลุ่มอื่น จะเห็นว่า นอกจากคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันในกลุ่มแล้ว ผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงยังให้ความสำคัญกับคุณลักษณะทางปัญญาด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยและโดยตรง

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยกับที่วัดโดยตรง ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำและสูง โดยใช้ค่าสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's *r*)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง 2 วิธีมีสหสัมพันธ์กันสูง ($r = .83, p < .001$) คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยมีสหสัมพันธ์กับมาตรวัดระดับความรู้สึกรู้สึก ($r = .20, p < .05$) แต่มีสหสัมพันธ์

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญหาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

ต่ำกับมาตรวรวมการประมาณค่า ($r = .10, ns$) ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรง 2 วิธีมีสหสัมพันธ์กันเองสูง ($r = .83, p < .001$) แต่ทั้งสองวิธีไม่มีสหสัมพันธ์กับคะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยเลย ($r = .08$ และ $.09, ns$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยและโดยตรงของผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ

NFC	คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่ม			NFC ต่ำ ($n = 81$)		NFC สูง ($n = 83$)	
	วิธีวัด	M	SD	EXP1	EXP2	EXP1	EXP2
ต่ำ	IMP	118.67	178.93	.10	.20*		
	EXP1	3.38	16.78		.83***		
	EXP2	10.20	21.26				
สูง	IMP	142.90	193.02			.08	.09
	EXP1	3.80	19.09				.83***
	EXP2	8.39	26.80				

หมายเหตุ * $p < .05$. *** $p < .001$.

NFC คือ กลุ่มจำแนกตามความต้องการทางปัญญา

IMP คือ คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยด้วยแบบทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย

EXP1 คือ คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงด้วยมาตรวรวมการประมาณค่า

EXP2 คือ คะแนนความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยตรงด้วยมาตรวัดระดับความรู้สึก

ความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินคุณภาพผลงานของคนกลุ่มตนและกลุ่มอื่น

เมื่อวิเคราะห์คะแนนการประเมินเรียงความในกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ พบว่าผู้ที่รับรู้ว่าเป็นของคนที่ได้อ่านเป็นของคนกลุ่มตน ประเมินเรียงความบนมาตรคล้ายมาตรวรวมการประมาณค่าสูงกว่าการประเมินของของผู้ที่รับรู้ว่าเป็นของคนที่ได้อ่านเรียงความชิ้นนั้นเป็นของคนกลุ่มอื่น ($M = 92.40, SD = 11.49$ vs $M = 87.63, SD = 12.95, t = 1.75, p < .05$) แต่คะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกไม่มีความแตกต่าง ($M = 22.95, SD = 14.77$ vs $M = 20.46, SD = 16.75, t = 0.71, ns$)

ส่วนการทดสอบในกลุ่มผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ระหว่างผู้ที่ได้อ่านเรียงความที่รับรู้ว่าเป็นของคนกลุ่มตน กับผู้ที่ได้อ่านเรียงความชิ้นเดียวกันแต่รับรู้ว่าเป็นของคนกลุ่มอื่น พบว่าทั้งสองกลุ่มประเมินเจตคติต่อเรียงความไม่แตกต่างกันเลย ไม่ว่าจะประเมินจากมาตรคล้าย

มาตรรวมการประมาณค่า ($M = 94.33, SD = 11.24$ vs $M = 93.77, SD = 15.75, t = 0.19, ns$) หรือมาตรวัดระดับความรู้สึก ($M = 21.10, SD = 13.75$ vs $M = 19.91, SD = 18.77, t = 0.33, ns$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนเจตคติต่อผลงานของ คนในกลุ่มตนหรือกลุ่มอื่น และความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินเรียงความ ของผู้มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ

ชนิดของมาตร	NFC ESSAY	n	คะแนนการประเมินเรียงความ				ความลำเอียงระหว่างกลุ่มในการประเมินเรียงความ			
			M	SD	t	P	Mean Difference	SD _{pooled}	Cohen's d	
มาตรรวมการประมาณค่า	ต่ำ	กลุ่มตน	40	92.40	11.49	1.75	< .05	4.77	12.25	0.39
	ต่ำ	กลุ่มอื่น	41	87.63	12.95					
มาตรวัดระดับความรู้สึก	สูง	กลุ่มตน	40	94.33	11.24	0.19	.42	0.56	13.77	0.04
	สูง	กลุ่มอื่น	43	93.77	15.75					
มาตรวัดระดับความรู้สึก	ต่ำ	กลุ่มตน	40	22.95	14.77	0.71	.24	2.49	15.80	0.16
	ต่ำ	กลุ่มอื่น	41	20.46	16.75					
มาตรวัดระดับความรู้สึก	สูง	กลุ่มตน	40	21.10	13.75	0.33	.37	1.19	16.55	0.07
	สูง	กลุ่มอื่น	43	19.91	18.77					

หมายเหตุ NFC คือ กลุ่มจำแนกความต้องการทางปัญญา ESSAY คือ การรับรู้ที่มาของเรียงความ

นอกจากนี้ได้คำนวณขนาดอิทธิพล (effect sizes) ของตัวแปรที่มาของเรียงความ ซึ่งมีต่อผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงและต่ำ ว่ามีอิทธิพลให้คนสองกลุ่มนี้ประเมินเรียงความของคนในกลุ่มตนกับกลุ่มอื่นอย่างลำเอียงมากน้อยกว่ากันเพียงใด โดยใช้การคำนวณขนาดอิทธิพลด้วยสถิติ โคเฮน ดี (Cohen's *d*) ของ Cohen (1988) พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่โคเฮนให้ไว้ว่าค่า $d = 0.2$ เป็นขนาดอิทธิพลระดับต่ำ และ 0.5 เป็นขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง ในผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาต่ำ ตัวแปรที่มาของเรียงความมีขนาดอิทธิพลต่อคะแนนเจตคติต่อเรียงความที่ประเมินด้วยมาตรคล้ายมาตรรวมการประมาณค่าในระดับต่ำแต่ค่อนข้างใกล้เคียงระดับปานกลาง ($d = 0.39$) และมีอิทธิพลต่อคะแนนจากมาตรวัดระดับความรู้สึกในระดับต่ำ ($d = 0.16$) ที่แม้จะไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่ Cohen ตั้งไว้ แต่ก็ยังสูงกว่าขนาดอิทธิพลที่มีต่อคะแนนเจตคติต่อเรียงความของผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูง ซึ่งตัวแปรที่มาของเรียงความนั้นแทบ

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ◆
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

ไม่มีอิทธิพลเลย ไม่ว่าจะเป็นการประเมินด้วยมาตรรวมการประมาณค่า ($d = 0.04$) หรือมาตรวัดระดับความรู้สึก ($d = 0.07$)

นั่นหมายความว่าผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาสูงสามารถต้านทานอิทธิพลของการรับรู้ว่าผลงานที่ตัดสินเป็นของคนกลุ่มตนหรือกลุ่มอื่นได้ ในขณะที่ผู้ที่มีความต้องการทางปัญญาลำบาก อิทธิพลดังกล่าวทำให้ตัดสินเรื่องความขึ้นเดียวกันว่ามีคุณภาพสูงกว่า เพียงเพราะรับรู้ว่าเป็นผลงานของคนในกลุ่มตน

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองใช้การวัดเจตคติโดยนัยที่เรียกว่า แบบทดสอบการเชื่อมโยง โดยนัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทย และได้ผลสนับสนุนแนวคิดของผู้สร้างเครื่องมือ นั่นคือ บุคคลใช้เวลาตอบสนองในรอบที่ชื่อคนกลุ่มตนจับคู่กับคำทางบวกได้เร็วกว่าในรอบที่ชื่อคนกลุ่มอื่นจับคู่กับคำทางบวก จึงเพิ่มความน่าเชื่อถือว่าเครื่องมือดังกล่าวน่าจะช่วยให้สามารถตรวจสอบเจตคติโดยนัยในเรื่องอื่นๆ ได้

นอกจากนี้ ตามวัตถุประสงค์ด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความลำเอียงระหว่างกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้ยังเป็นการชี้ให้เห็นอิทธิพลของสถานการณ์กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด ว่าเพียงแค่มีการแบ่งกลุ่มก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้เกิดความลำเอียง ไม่ว่าจะเป็ความลำเอียงที่แสดงออกอย่างเปิดเผยจากการวัดโดยตรง หรือความลำเอียงแฝงที่วัดด้วยการทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะเกิดความลำเอียงเข้าข้างกลุ่มตนทันทีที่แบ่งกลุ่ม โดยเจ้าตัวเองอาจไม่รู้ตัว

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นการตัดสินผลงานของบุคคลในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น หากบุคคลมีความต้องการทางปัญญาสูง เขาก็พิจารณาผลงานนั้นอย่างเป็นกลาง ไม่ปล่อยให้ความเป็นกลุ่มเป็นพวกชี้นำการตัดสิน ก็สามารถระงับความลำเอียงในการตัดสินผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่นได้

ผลดังกล่าวน่าจะเป็นเครื่องเตือนสติให้ผู้คนตระหนักรู้ถึงแนวโน้มดังกล่าว เพราะการตระหนักรู้ว่าเราอาจมีความลำเอียงนั้นเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่จะเตือนให้บุคคลแก้ไขความลำเอียงนั้นด้วยการพิจารณาข้อเท็จจริง โดยไม่นำเอาความเป็นกลุ่ม เป็นภาคฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องในการรับรู้และตัดสินคนและผลงานของคนในกลุ่มตนและกลุ่มอื่น เพื่อป้องกันไม่ให้ความลำเอียงระหว่างกลุ่มลุกลามรุนแรงขึ้นจนเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม

จากการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตต่อไปว่า การวิจัยครั้งนี้ยังจำกัดวงอยู่เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายออกไปว่าจะได้ผลเช่นเดียวกันนี้หรือแตกต่างกันไปอย่างไร ทั้งนี้ควรมีการทดสอบซ้ำ และขยายขอบเขตงานวิจัยไปยังเจตคติและปัญญาทางสังคมเรื่องอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีตัวแปรทางจิตวิทยาตัวอื่นๆ ที่น่าจะมีผลต่อความลำเอียงระหว่างกลุ่มที่วัดโดยนัยและโดยตรงเช่น การกำกับ การแสดงออกของตน (self-monitoring) เป็นต้น ซึ่งน่าจะนำมาศึกษาประกอบด้วยในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นวพร คงเจริญ & วิม ดุลยากร. (2535). *การสร้างและพัฒนามาตรวัดความต้องการทางปัญญา. รายงานประกอบการศึกษาวิชาการวัดทางจิตวิทยาสังคม. ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)*
- เรื่องราวของหิ่งห้อย. (2540). *โลกสีเขียว. คัดมาเมื่อ 28 เมษายน 2547 จาก <http://www.sanook.to/explorerone/fritfly.htm>*
- Cacioppo, J. T., & Petty, R. E. (1982). The need for cognition. *Journal of Personality and Social Psychology, 45*, 805-818.
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E., Feinstein, J. A., & Jarvis, B. G. (1996). Dispositional differences in cognitive motivation: The life and times of individuals varying in need for cognition. *Psychological Bulletin, 119*, 197-253.
- Cadinu, M. R., & Rothbart, M. (1996). Self-anchoring and differentiation processes in the minimal group setting. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 661-667.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Earlbaum.
- Devine, P. G., & Monteith, M. J. (1999). Automaticity and control in stereotyping. In S. Chaiken & Y. Trope (Eds.), *Dual-process theories in social psychology* (pp.73-96). New York: Guildford.
- Greenwald, A. G. (2003) Generic IAT [Computer programming language]. Retrieved April 25, 2003, from http://faculty.washington.edu/agg/iat_materials.htm

- ◆ การทดสอบการเชื่อมโยงโดยนัย: วิธีใหม่ในการวัดเจตคติและปัญญาทางสังคม เมื่อประยุกต์ใช้ในสถานการณ์
กลุ่มที่มีองค์ประกอบความเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, 102, 4-27.
- Greenwald, A. G., Banaji, M. R., Rudman, L. A., Farnham, S. D., Nosek, B. A., & Mellott, D. S. (2002). A unified theory of implicit attitudes, stereotypes, self-esteem, and self-concept. *Psychological Review*, 109, 3-25.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1464-1480.
- Inquisit 2.0 [Computer software]. (2004). Seattle, WA: Millisecond Software.
- Krebs, D. L., & Denton, K. (1997). Social illusion and self-deception: The evolution of biases in person perception. In J. A. Simpson & D. T. Kenrick (Eds.), *Evolutionary social psychology* (pp. 21-48). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Tajfel, H. (1970, November). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223, 96-102.
- Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. F., & Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Psychology*, 7, 149-177.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (2nd ed., pp. 7-24). Chicago: Nelson-Hall.
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford, England: Basil Blackwell.